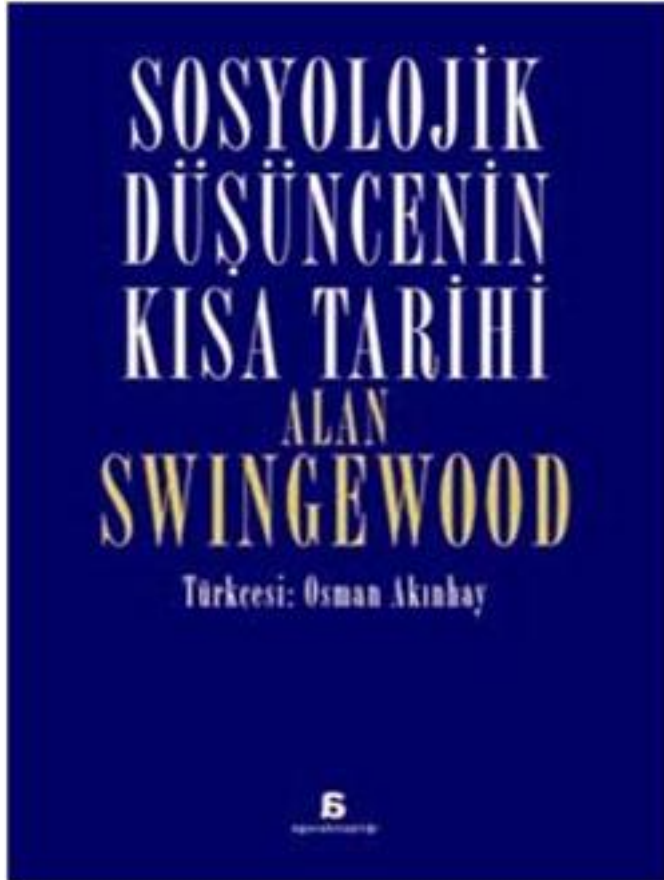

(CAL 2301 – SOSYAL DÜŞÜNCELER TARİHİ)

1. Hafta: Antik Yunan'da Toplumsallık Düşüncesi

Dersin Materyali

- Swingewood, Alan (2010), Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi, (çev. Akınhay, O.), İstanbul: Agora Kitaplığı

Sosyal Düşünce Nedir?

1. Sosyal düşünce, politik ve iktisadi kurumlardan ayrı olarak düşünülen “toplum”la ilgilidir.
2. Sosyal düşünce, tarihsel olarak değişik toplum türlerini birbirinden ayırır ve bunlarla ilgili genellemeler yapar.
3. Sosyal düşünce, son birkaç yüzyılda modern Batı’da ortaya çıkan ve bir bütün olarak dünyayı egemenliği altına alan toplum biçimini; yani **modernliği** çözümlenmekle ilgilenir.

Neden Aydınlanma Düşüncesi Başlangıç Noktasıdır?

- Aydınlanma düşüncesi öncesi, tüm düşünceler, toplumun aslında daha önceden belli olduğunu ileri süren döngüsel tarih yorumuna dayanır.
- Toplumun keşfedilmesi gereken “özgün” özellikleri olduğu fikri Aydınlanma Düşüncesi'ne aittir.
- Ancak Aydınlanma Düşüncesi'nde sonraki kuramlar birikimlidir.

Neden Aydınlanma Düşüncesi Başlangıç Noktasıdır?

- “ insan alışık olduğu gelenek ve şeylerin ürünüdür. Doğal eğilimlerin ve yaradılıştan getirdiği özelliklerin ürünü değildir”.
- “Mukaddime”de kırsal ve kentsel yaşam biçimleri arasında sistematik ayrımlar kurar.
- Asabbiye kuramı ile toplumsal dayanışmanın koşullarını incelemiştir.

Neden Aydınlanma Düşüncesi Başlangıç Noktasıdır?

- Ama sistematik bir sosyal düşünce örneği sayılmaz;
 1. İnsan akli ve yeteneklerinin sınırlarını ortaya koyan “teoloji” nin çerçevesi içerisindedir.
 2. Toplumsal yapının niteliklerini döngüsel tarih görüşüyle açıklamaya çalışır. Ampirik değerlendirmeler yapmaz.
 3. Bugünkü toplumların yapısının anlaşılmasına yönelik fikirlerde bir etkisi yoktur.

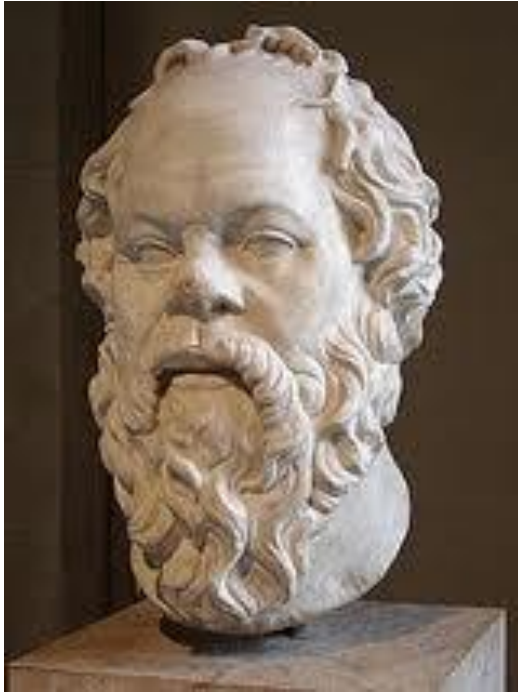
Antik Yunan Düşüncesi

- Antik Yunan Düşüncesi, politik kuram üzerine güçlü analizler yapmışlardır.
- Ancak temel odakları, insan doğasının değişmez özelliklerine odaklanmışlardır.
- Ayrıca toplumu politik kurum türlerinden farklı bir şey olarak kavramamıştır.

Antik Yunan Düşüncesi

- Bu eksikliklere karşın “insan toplum biliminin” kökenlerini atmışlardır.
- Ayrıca çağdaş teoriler ile arasında bir bağıntı kurulabilir.
- “Akıl aracılığıyla insan ve tabiatı düzene sokmaya çalışmışlardır. Bu durum bilgi toplama dışında “Batılı bilimsel tutumun” temelini teşkil etti
- Özellikle Aydınlanma düşüncesi bakımından, dogmatizmin alternatifi olarak Antik Yunan kökenleri önemlidir.

Sokrates

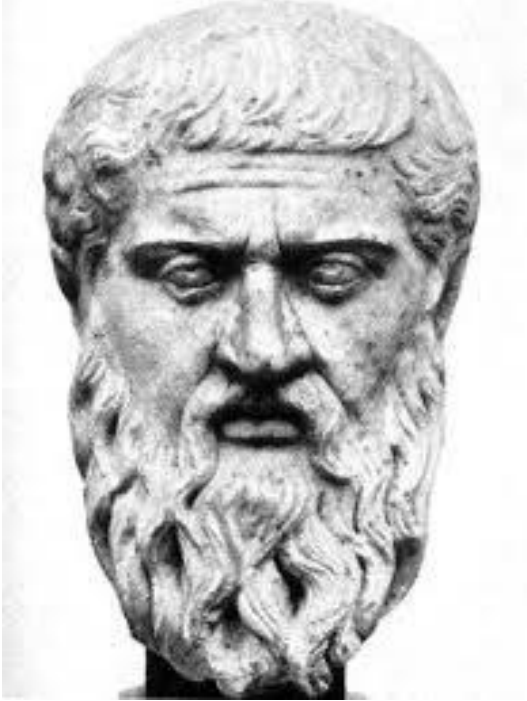

- Öncü bir “akılcıdır”.
- İnsana bildikleri, aslında doğuştan kazanılan yetilerdir. Ancak insan “toplumsal yaşam” içerisinde bu yetileri fark edemeyebilir.

Sokrates

- Geleneklerin ve diğer toplumsal kuralların “sorgulanması” gerektiğine inanır.
- “Akılcı sorgulama” ile birlikte, insan doğasına aykırı toplumsal ilişkiler yoluyla yerleşen olumsuz öğeler ortadan kalkar.
- Önemli olan “ahlaki” ilkeleri ortaya çıkaran toplumsal örgütlenme düzeyine ulaşmaktır.

Platon

- “toplumsal olayların kuvvet kullanılarak veya dogmalarla değil; akılla açıklığa kavuşturulacağı konusunda, “Sokrates”in akılcılığını takip eder.

Platon

- Toplumu parçaların bütün ile olan ilişkisi biçimde bir “organizma” olarak kavramaktadır.
- Kamusal ile özel arasındaki ayrımı fark etmiştir. Ancak toplumun önceliği, diğer bütün özel alanların üzerindedir ve bu akılcı bir ilkedir.

Platon

**Kamusal
Alan**

**Kamusal
Düzenleme**

**Özel
Alan**

Platon

- En önemli eseri, “Devlet”tir ve burada aynı zamanda politik alandan ayrı bir toplumsal alan tanımı yapmıştır.
- Toplumsal alan, erdem ve mutluluk gibi unsurların şekillendiği ilişkileri ifade eder.
- İnsan “toplumsal yaşamın” dışında bir anlam sahibi değildir. “Homo-Societas”

Platon

- Ancak bireysel alan, devletin düzenlemesine tabiidir.
- Birey toplumsal yeterlilikler yönünden eksiktir. Ancak “devlet” bu eksiklikleri giderir.
- Bu açıdan ideal bir toplumsal düzen, “bireysel” yetersizliklerin telafi edildiği yaşamı iyileştiren ve düzenleyen üst düzey kamu inisiyatifi ile tanımlanır.

Platon

- Platon'un "devlet"i ancak modern dönemde tartışılabilir olmuştur
- Ortaçağ feodalizmi: kral veya toprak sahiplerinin yetkisi sorgulanamaz.
- Rönesans devleti: Yönetici grubun devamlılığına odaklanır.
- Platon'un devleti: Özel alanın yetersizliklerini telafi etmeye çalışır.

Platon'un Devleti

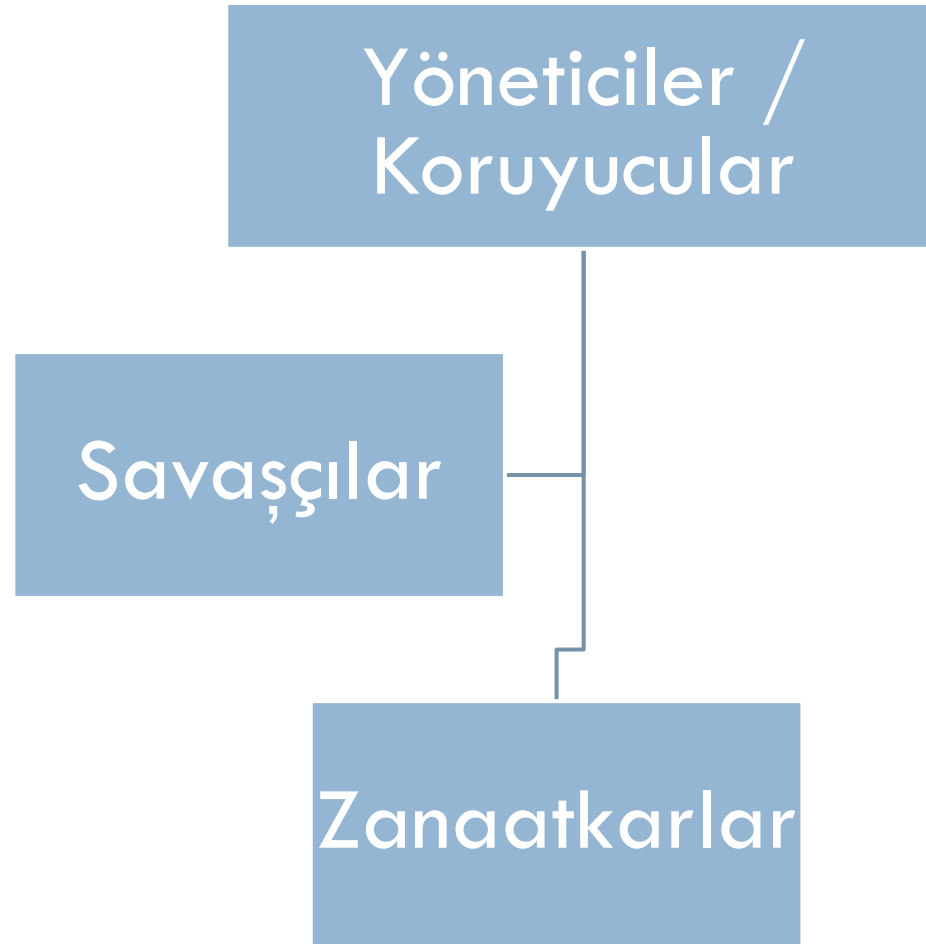
- “devlet toplumsal yaşamda kargaşa ve çatışmanın çıkmaması için gerekli kontrol mekanizmalarını” kurmakla yükümlüdür.
- “Âli devlet” ya da “Aristokratik devlet” fikrine bağlıdır.

Platon'un Devleti

- Özel hayatın yetersizliklerini gidermede devlet fark gözetmez.
- Ancak herkes devlet yöneticisi olamaz.

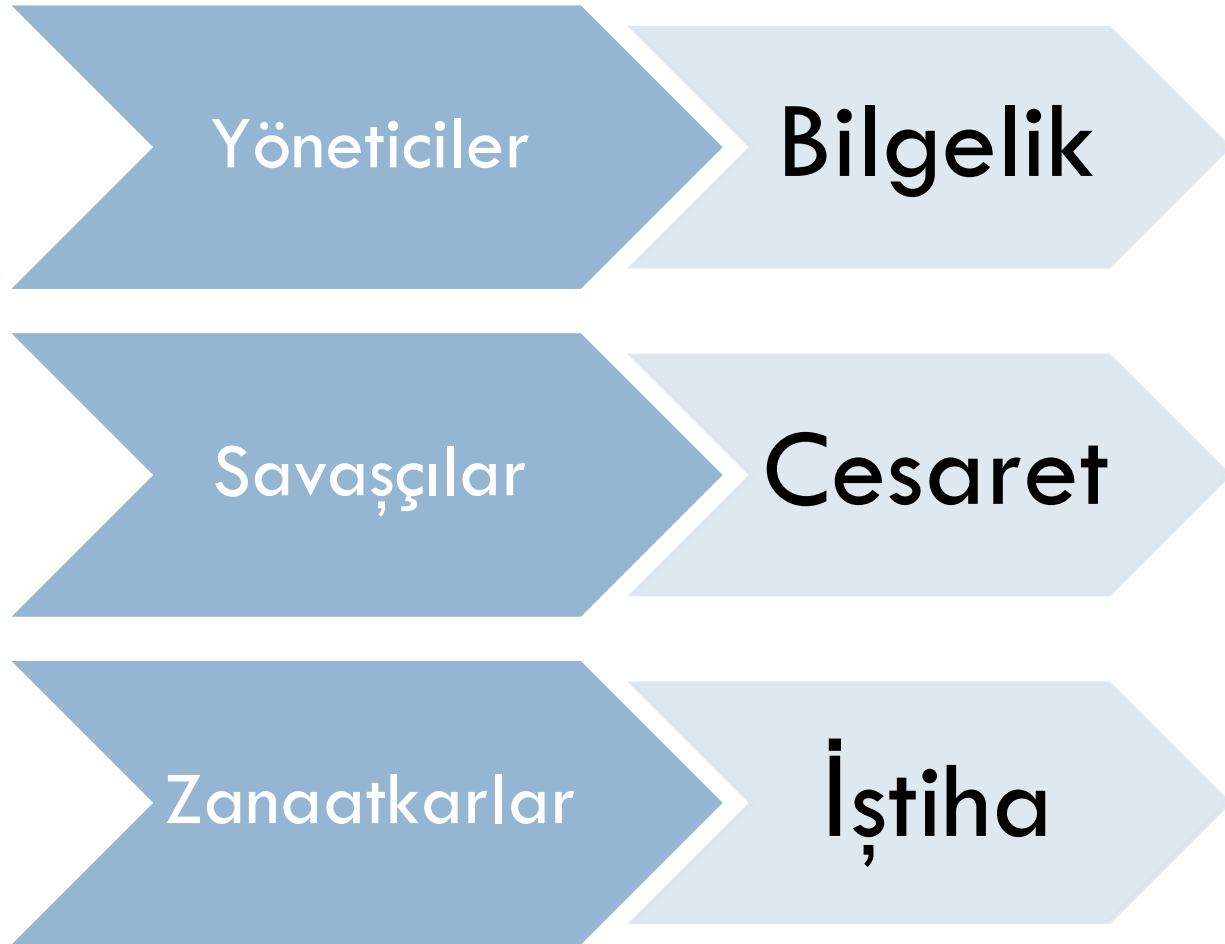
Platon'un Devleti

Platon'un Devleti

- **Yöneticiler:** İyi yetişmiş ve bilgelik kazanmış insanlardır ve yönetme **sorumluluğu** onlara aittir.
- **Savaşçılar:** Özverili asker ve muhafızlardır. Görevleri bütünlüğü sağlamaktır.
- **Zanaatkarlar:** Üretim işlerinden sorumlu ve yasa koyucuların buyruklarına tabiidirler.

Platon'un Devleti

Platon'un Devleti

- Eğitim devletin en önemli işlevlerinden birisidir ve Şehrin Yurttaşlarını her aşamada eğitim almaları şarttır.

Yöneticiler

- Yoğunluklu / seçkinci / seçici

Savaşçılar

- Savaş sanatları

Zanaatkar

- Cinsiyet farkı gözetmeksizin / İyi Yurttaşlık

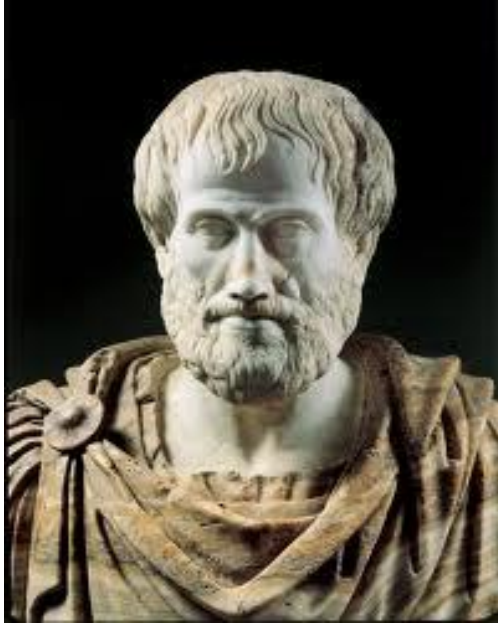
Platon'un Devleti

- İşbölümü ilkesine önem verir.
- Zanaat içerisinde (ustalık) veya zanaatlar arasında (örn. Tıp) önem farkı yapılabilir.
- Ancak önemli olan zanaat içi bilgi değil; “bilgelik” tir.
- Zanaat: Teknik bilgi / Bilgelik: Siyasi hikmet
- Ancak hiçbir zaman hiyerarşik çatışmalara varmaz.

Platon'un Fikirlerinin Etkisi

Günümüz Kurumlarına Etkisi	Çağdaş Topumlardan Farkı
Sosyal devlet	Demokrasi anlayışı
Eğitim sistemi	Aristokrasi
Liyakat	Toplumsal adalet
Toplumsal işbölümü	

Aristoteles

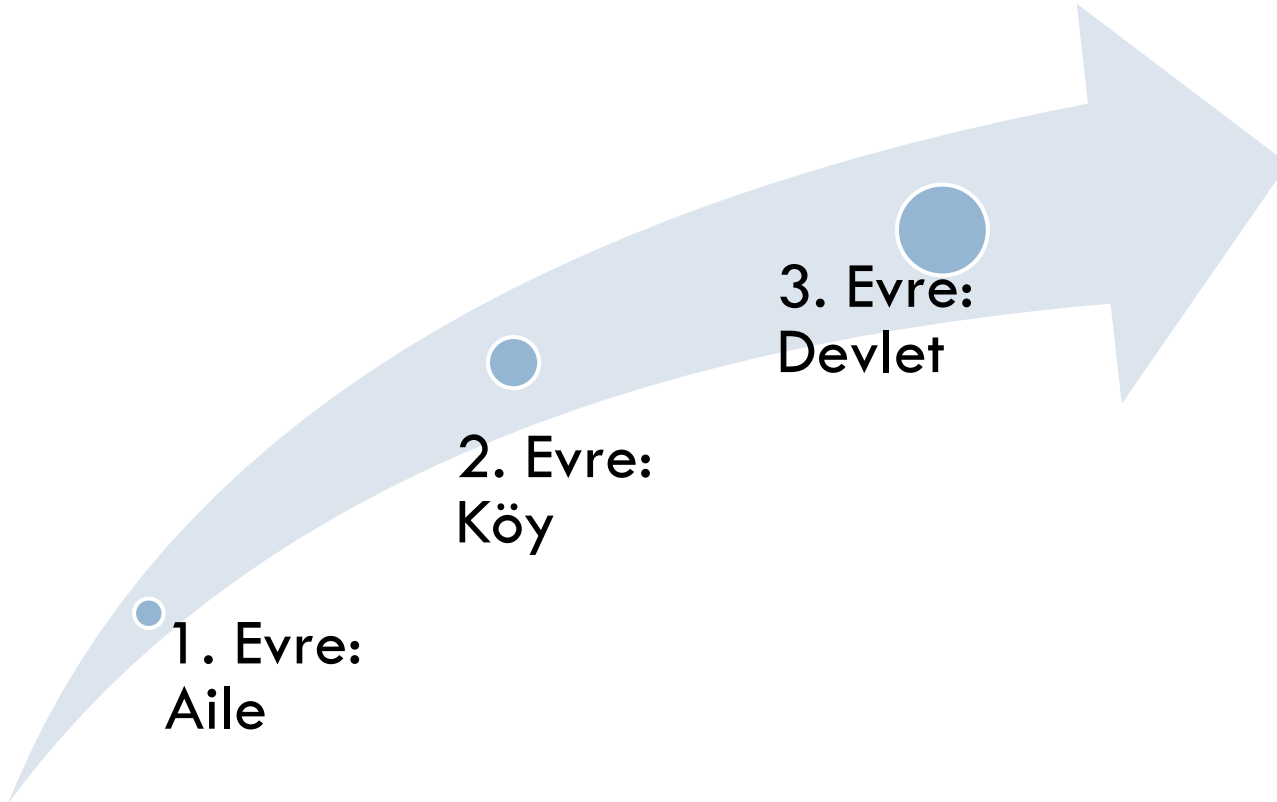
- Toplumu organizma olarak anlama konusunda Platon'la aynı fikirdedir.
- Anti – Atomistiktir.
- İnsan “Politik bir hayvandır” – Homo Politicas

Aristoteles

- Toplumsal birliğin temelini devlet olduğu konusunda Platon'u takip eder.
- Ancak devlet ve toplumsallık tanımı Platon'a göre daha kapsamlıdır.

Aristoteles

- Politik evrim fikrini ortaya atmıştır

Aristoteles

- Ancak insan, tanımı gereği “politik bir hayvan” ise, ancak devlet kurma evresinden itibaren “insanlık vasfını” kazanmış olur.

“İnsan tabiatı gereği politik hayvandır ve koruyucu şehrin sınırları dışında yalnızca tanrılar ve hayvanlar yaşayabilir”.

Aristoteles

Aile	Köy	Şehir Devlet
Birliğin ilk biçimidir	Birlik biçiminin ikinci evresi	En yüksek birlik türü
İnsanın günlük ihtiyaçlarını gidermek üzere oluşmuştur.	Temel ve ilkel kültürel istekleri karşılar.	Sadece bireylerin bir arada bulunması değil, iyi bir hayat adına vardır.
Kendini yeniden üretme	Kolektif yeniden üretme	Ahlaki yeniden üretme

Aristoteles

- Şehir devlet tanımı, Platon'un aygıtlaştırılmaya müsait devlet anlayışından farklı olarak;
 - *Bir ideal birliğine dayanır ve sadece bir kanun birliği değildir.*

Aristoteles

- Toplumsalın Platon gibi, üç farklı gruptan oluştuğunu değil; daha karmaşık bir yapı gösterdiğine inanır.
- Ancak bu farklı yapılar arasında bir “eşitlik” aramaz. Aksine insanlar arasında “bilgelik” ve “temsil” yönünden farklılıklar vardır ve daha bilge ve iyi temsil edenler, diğerlerine karşı üstünlük sahibidir.

Aristoteles – Politeia Devleti

İdeal Yönetim Biçimleri	Yoz Yönetim Biçimleri
1. Krallık – Monarşi	1. Tiranlık
2. Aristokrasi	2. Oligarşi
3. Anayasal Yönetim	3. Ayaktakımı Yönetimi – Demokrasi

Aristoteles – Politea Devleti

Monarşi

- En ideal biçimdir.
- Eğer yüce erdemler ile donatılmış bir yöneticiye dayanıyorsa etkin bir yönetim tarzı olur.
- “Kral, ayaktakımı tehdidine karşı üst sınıfların buldukları bir çaredir”.

Aristoteles – Politea Devleti

Aristokrasi

- Mutlak olan en iyi insanlardan oluşmuş yönetim tarzıdır.
- İki biçime sahip olabilir;
 1. Liyakat – en yeteneklilerin yönetimi
 2. Refah – en varlıklıların yönetimi
- Aristokrasinin temeli, zenginlik yaratmaktır.

Aristoteles – Politea Devleti

Anayasal Yönetim

- Yurttaşların çoğunun kamu çıkarı için yönetimde buldukları bir yönetim biçimidir.
- Hürriyet ve refah ilkeleri arasında bir uzlaşmaya dayanır: “ yoksulların hürriyeti ile zenginlerin refahını birleştirmeye” çalışır.
- Ancak alelade insanlara açık olduğu için “erdem bakımından eksik” kalabilir.

Aristoteles - Mülkiyet

- Platon mülkiyet ile ilgili tüm sorunları “mutlak devlet” ilkesine terk ederek çözer. [alt sınıflar mülkiyete sahiptir ve bunun karşılığında mülksüz soylulara vergi öderler]
- Ancak Aristoteles bu tür bir yargının, doğrudan Platon’cu özel hayat doktrinine uymadığını savunur.
- Mülkiyeti tamamen yok saymak, aile gibi ara kurumların önemini görme konusunda eksiklik yaratır.

Aristoteles - Mülkiyet

- Ancak mülkiyetin varlığı;
 1. Teşvik ve ilerleme yaratır.
 2. Haz sağlar
 3. Hürriyet ve serbestlik sağlar,
 4. İnsani bir özelliktir.
- Buna karşılık, toplumsal gruplar arasındaki refah farklılıklarının yaratacağı gerilimlerin farkındadır.

Aristoteles'in Fikirlerinin Etkisi

Günümüz Kurumlarına Etkisi	Çağdaş Topumlardan Farkı
Yasa hakimiyeti kavramı	Anayasal demokrasileri anlayamama
Devletin mekanik kanun uygulayıcıdan farklı doğası	Toplumsal eşitlik
Evrimsel toplum düşüncesi	Politik davranışa önem verme
Aile gibi ara kurumların kendi doğasını ve önemini kabul etme	
Mülkiyet ilişkilerinin belirleyiciliğini gösterme	
Toplumsal gruplar arasındaki farklı özellikleri anlama	